

Al wandelend door Gooik

Met een blik op mens en landschap anno 1705

Jos De Smedt

Een uitgave van de Heemkundige Kring van Gooik

Al wandelend door Gooik

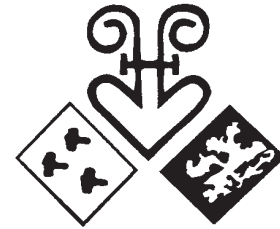
Met een blik op mens en landschap anno 1705

Jos De Smedt
m.m.v. Frans Peetermans

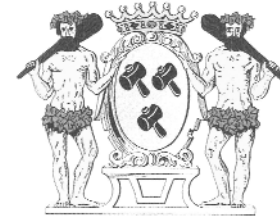
met bijdragen van
Piet Chrispeels
Jozef De Neef
Tim Juwet
Frans Peetermans
Ugo Vannijvel

Een uitgave van de Heemkundige Kring van Gooik

Al wandelend door Gooik
Met een blik op mens en landschap anno 1705
© Jos De Smedt
Uitgave van de Heemkundige Kring van Gooik 2010
Druk: ABC
D/2010/4794/2

HEEMKUNDIGE KRING
VAN GOOIK

Met dank aan al onze “financiële steuners” en het gemeentebestuur van Gooik.

CIP

Titel: Al wandelend door Gooik - Met een blik op mens en landschap anno 1705

Auteur: Jos De Smedt

Vormgeving: Johnny Van Bavegem

Correctie teksten: Jean-Paul De Loecker en Frans Peetermans

Administratie en sponsoring: Jean-Paul De Loecker

Uitgever: Heemkundige Kring van Gooik VZW

294 blz., 21 x 21 cm, 1ste druk

In de reeks: Bijdragen tot de Gooikse Geschiedenis - deel 22

ISBN: 9789080955264 - NUR 693 - SISO 987.4

Doelgroep: Inwoners van Gooik en omgeving

Trefwoorden: Gooik, kohier, kadaster, landbouw, hoeve, mondelinge overlevering

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of betrokken auteur.

De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud en illustratie van zijn bijdrage, tenzij anders vermeld.

WOORD VOORAF VAN DE VOORZITTER...

Beste lezer(es),

Voor jou ligt een uniek, omvangrijk boek, geschreven door één van onze naaste medewerkers, Jos De Smedt. Hij is als auteur bij ons al bekend van zijn twee boeken over pastoor Winnepenninckx, de voorvechter van het stevenisme in Leerbeek. Ditmaal heeft hij het aangedurfd om een onmogelijk geacht boek te schrijven, nl. een werk over het kohier van 1705, dat baron de Grijspere liet opstellen.

Hoe het allemaal begon, vertelt de auteur zelf in zijn inleiding en hier ga ik dus niet verder op in. Feit is wel dat dat begin al gesitueerd is vijf jaar geleden, en dat Jos dus al die tijd met dit werk, welhaast dag in dag uit mee bezig is geweest! Ondanks zijn verzwakt zicht, ondanks zijn gezondheidsproblemen, heeft hij zich een weg gebaand door deze informatie en heeft hij er een leesbaar werk van gemaakt.

Hij heeft dit uiteraard niet alleen gedaan, dat zou werkelijk onmogelijk zijn geweest. Van in het begin heeft hij kunnen rekenen op een half dozijn ‘enthousiaste’ medewerkers (o.a. zijn neef Yves De Smedt), die toen al duizenden namen en getallen dienden op te slaan en te classificeren volgens verschillende invalshoeken. Dat was al een titanenwerk op zich. Gaandeweg kon hij vooral rekenen op twee mannen van onze Kring, nl. Frans Peetermans en Johnny Van Bavegem. Deze twee ‘rotsen in de branding’ werden af en toe eens opgeroepen om mee een wandeling te maken met Jos, om ter plaatse te zien of alles nog klopte met het boek.

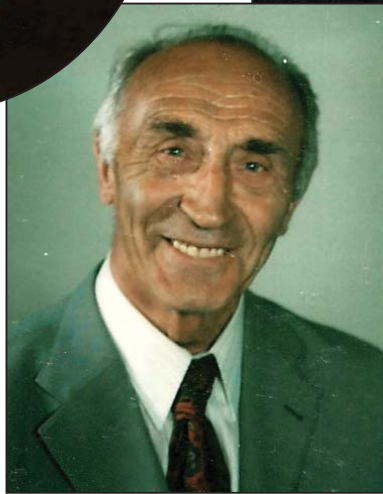
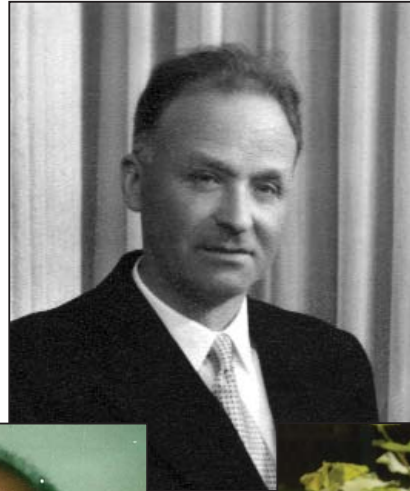
En de laatste maanden, om niet te zeggen, het laatste jaar, is Frans heel nauw betrokken geraakt bij het afwerken van het boek in zijn huidige vorm: uren, dagen, weken, zijn er zijn bezoeken geweest aan de ‘pastoor’ en hebben ze samen naar de juiste woorden, zinnen en indelingen gezocht. En ze zijn er zeker in geslaagd!

Ook voor het tweede deel kon de auteur rekenen op bijdragen van enkele ‘bekende’ Gooikenaars: Jozef De Neef, Ugo Vannijvel, Tim Juwet, Piet Chrispeels en nogmaals Frans Peetermans. Zij leverden elk een bijdrage af om u tegen te zeggen, waarmee ze bewezen ieder voor zich experten te zijn, wat hun onderwerp betreft. Dank aan deze noeste werkers om dit boek in schoonheid af te sluiten!

Met dit werk kunnen we pastoor De Smedt plaatsen in de rij van de Gooikse heemkundigen, die een groot werk leverden i.v.m. de Gooikse dorpsgeschiedenis. Zijn voorgangers zijn pastoor Edward Lebacq die al rond 1930 een geschiedenis van Gooik schreef, die nog enkel als handschrift bestaat, en waarvan de kopieën slecht leesbaar zijn. Er waren de gebroeders Jan en Luc De Weerdt die rond dezelfde tijd - en wat later - veel over Gooik en het Pajottenland

schreven: ze tekenden, etsten, doorzochten oude bronnen, publiceerden in boeken en tijdschriften (ESDB en Geschied- en Oudheidkundige Kring van Halle, ...), maakten handgeschreven nota's. Die geraakten verspreid en veel is spoorloos, zit in handen van verzamelaars, die er niets mee doen. Zo bv. de 'Gooikse wandelingen', waarvan we van sommige alleen maar een resumé bezitten, van andere niets.

En dan is er ook nog Jozef Vossen, die niet alleen de geschiedenis van zijn familie schreef, maar tegelijkertijd ook die van zijn dorp: een levenswerk. Ongelooflijk wat deze man aan gegevens verzamelde, en dat in een tijd (rond 1984) waar de computer nog in zijn kinderschoenen stond.

De vier Gooikse heemkundige pioniers: pastoor Edward Lebacqz, Jan en Luc De Weerdts en Jozef Vossen.

De figuur van onze ex-pastoor Jos De Smedt past zeker in het rijtje van deze 4 ‘grote mannen’. Hij bewijst dat hij dezelfde gedrevenheid heeft om te zoeken én te vinden wat nodig is om de geschiedenis geen geweld aan te doen. Hij is bezorgd om de juistheid van de resultaten te controleren, is voorzichtig in wat hij neerpent, bezit een groot geheugen om de massa informatie te overzien, verbanden te leggen,... Hij is enorm belezen inzake geschiedenis – er kan hem niet veel ‘wijsgemaakt’ worden – en bezit een niet te onderschatten werklust om iets, waaraan hij begonnen is, tot een goed einde te brengen. Vergeten we niet dat onze auteur 87 jaar is! Wie zou het nog kunnen opbrengen om op die leeftijd een werk van deze omvang aan te vangen en af te werken?

Ik ben dan ook zeer fier als voorzitter van de Heemkundige Kring van Gooik, dit werk te mogen inleiden. Een werk dat Gooik (de oude deelgemeente) op een manier belicht, waardoor we een beter inzicht krijgen op ons landschap, maar ook op onze mensen en gebouwen van die tijd én nu. We wandelen a.h.w. door dit dorp en nemen informatie op ‘ter plaatse’: vele dingen worden duidelijker vermits ze in een juiste context geplaatst worden. Het lijkt eenvoudig, maar ik weet dat het niet zo eenvoudig was om alle informatie in dit boek zo voor te stellen.

Dank aan iedereen die van dit boek een onmisbaar puzzelstuk van onze Gooikse geschiedenis heeft gemaakt: allereerst auteur Jos De Smedt en ‘co-auteur’ Frans Peetermans; de medewerkers van het tweede deel; Johnny Van Bavegem voor de lay-out van het boek; alle fotografen die prachtige beelden hebben geleverd en niet te vergeten onze sponsors, die het financiële plaatje voor ons helpen verzachten. Zij allen hebben ervoor gezorgd dat dit uniek werk tot bij jou, lezer(es) is geraakt.

En dan nu, lezen en kijken, naar het verleden en het heden.

Jean-Paul De Loecker

Ter gelegenheid van Erfgoeddag op 25 april 2010

VOORWOORD

Gooik is niet rijk aan oude gebouwen uit het verleden. Maar het bewaarde bijna ongerept de eenvoudige schoonheid van het eeuwenoude landschap. Uit dit mooie kader kozen we een tiental paden, niet zelden langs een onbekend gebied, om de wandelaar zo nodig een gids te zijn. Dit was één doeleinde van dit boek.

Dit landelijk Gooik echter is ook drager van een geschiedenis. Niet de geschiedenis van de groten der aarde, met oorlogen en machtsvertoon, maar het verborgen verhaal van de gewone mensen, die op hun - vaak te kleine veld - hebben gezwoegd om hun brood te verdienen. Een belangrijke bron daarvoor is een oud kohier, opgesteld rond 1710, met daarbij een historische *caerte*. De beschrijving van het landschap kon nu aangevuld worden door een blik op het verleden. Waar woonden die landbouwers? Hoeveel grond bezaten ze, en was het goed gelegen? Had iedereen wel een stuk? Een antwoord geven op die vragen werd het tweede belangrijk opzet. Onder dat toezicht wil deze uitgave ook een ode zijn aan de arbeid en het leed van de mensen van die tijd. Ze maken deel uit van een menselijk en cultureel erfgoed dat we niet mogen vergeten.

In een tweede deel schetsen verscheidene medewerkers een leerrijk beeld van de toenmalige samenleving, in haar verschillende aspecten. Maar dit alles is zeker nog onvoltooid en wacht op verdere behandeling door de jongeren, in de toekomst.

Bij het opstellen van dit boek werd ik door veel mensen gesteund. Hun namen komen verder aan bod. Onder hen tellen we de onmisbare deskundigen inzake de digitale verwerking van de gegevens vervat in het kohier. Toch moet ik hier enkele personen noemen die een groot aandeel hadden bij de voltooiing van deze uitgave. Voor een zeer verzorgde layout van tekst en foto's zorgde Johnny Van Bavegem, die ik dank om het zeer vele werk. Heel bijzonder ben ik Frans Peetermans veel dank verschuldigd. Hij werd mijn meest naaste medewerker. Menigmaal heeft hij mijn teksten nagelezen en waar nodig verbeterd. Hij is tevens auteur van de beschrijving van de grote hoven en hij bracht boeiende uitleg van de vele plaatsnamen. Niet het minst tenslotte ben ik Jean-Paul De Loecker dankbaar. Als voorzitter van de Heemkundige Kring van Gooik bewees hij mij allerlei diensten. Samen met het bestuur maakte hij het verschijnen van dit boek mogelijk.

Jos De Smedt

INHOUDSTAFEL

Woord vooraf van de voorzitter	3
Voorwoord	7
Inleiding	9
Deel I: Op wandel door de baronie	23
1 Dorpskern en omgeving (wijk B)	25
2 Terlo en Steenberg (wijk C)	87
3 Strijland (wijk D)	110
4 Hoeve en Lingeren (wijk E)	122
5 Ekelendries, Kelenberg en omgeving (wijk G)	133
6 Woestijn en omgeving (wijk F)	145
7 Bergenbroek, Rozenbroek en Groebben (wijk H)	161
8 Oplombeek en omgeving (wijken I en K)	178
9 Kwakenbeek (wijk A)	200
Aanhangsel	215
Deel II: De samenleving in de baronie rond 1705	226
1 Landbouw bij ons in de eerste helft van de 18 ^{de} eeuw (Jozef De Neef)	226
2 De parochie van Sint-Niklaas	246
2.1 De oorsprong van onze parochie (Jos De Smedt)	246
2.2 De Kerk op het platteland vroeger en nu (Piet Chrispeels)	248
2.3 Het sobere leven van pastoor Nicolaas Lenoir te Gooik in 1666 (Ugo Vannijvel)	252
3 De armoede in de baronie rond 1705 (Tim Juwet)	262
4 Gooikse verkeerswegen in 1705 (Frans Peetermans)	266
5 De handboogschuttersgilde Sint-Sebastiaan (Frans Peetermans)	271
Overzicht van de digitale verwerking van de gegevens vervat in het kohier	275
Bibliografie	278